

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

2 בדצמבר 2024

1818

א' בכסלו התשפ"ה

עמוד

הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 140 – הוראת שעה) (תיקון), התשפ"ה–2024. 150

הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 140 – הוראת שעה) (תיקון), התשפ"ה-2024

הארכת הוראת השעה 1. בחוק העונשין (תיקון מס' 140 – הוראת שעה), התשפ"ב-2021¹, בסעיף 1, במקום "שלוש שנים" יבוא "חמש שנים".

ד ב ר י ה ס ב ר

השעה, והנתונים שנאספו עד כה, עולה כי בתקופת הוראת השעה חלה עלייה מתמדת בכמות התיקים הנפתחים בעבירות נשק, הן בעבירות שעליהן חלה הוראת השעה והן בעבירות נשק אחרות. עם זאת, כמות התיקים שבהם הוגשו כתבי האישום ירדה במידה מסוימת והדרגתיות של עבריין לא נודע או חוסר ראיות. עוד עולה כי לאחר חקיקת הוראת השעה, ניכרת מגמה עקבית של החמרה בענישה כלפי מבצעי עבירות נשק, גם במקרים שהעבירות בוצעו לפני חקיקתה, וברובם המוחלט של תיקי הנשק מוטל עונש מאסר לתקופות משמעותיות.

כך למשל בע"פ 4456/21 מדינת ישראל נ' אבו עבסה (נבו), 23.01.22, הזכיר בית משפט העליון את הוראת השעה כאינדיקציה לצורך להחמיר בענישה בעבירות נשק שבוצעו לפני תחילתה, קיבל את ערעור המדינה והחמיר בענישה בנוגע לנאשם שביצע עבירות נשק, במסגרת פסק הדין, הודגשו הדברים כמפורט להלן, לאחר שבית המשפט עמד על הטעמים שבבסיס הוראת השעה: "אנו רואים: חומרתה של תופעת ההחזקה והשימוש בנשק בלתי חוקי הובילה גם את המחוקק לפעול בצעד נוסף המכוון להחמרת הענישה, וזאת בצירוף למדיניות המחמירה שנקטה ממילא על ידי בתי המשפט בערכאות השונות" (ראו גם ע"פ 2482/22 מדינת ישראל נ' קדורה (נבו), 14.04.22); 6865/22 מדינת ישראל נ' ג'בארין (נבו), 17.01.23); 6235/22 מדינת ישראל נ' חסארמה (נבו), 21.06.23)). כדוגמה נוספת לעונשי מאסר משמעותיים ראו ע"פ 5170/23 קובס נ' מדינת ישראל (נבו), 22.10.23. במקרה זה קיבל בית המשפט העליון את ערעור המדינה והחמיר בעונשים שהוטלו על כל אחד מהנאשמים בגין הרשתתם בעבירות נשק שונות.

גם הערכאות הדיונות נתנו ביטוי עונשי לצורך בהחמרה בעקבות הוראת השעה, ואף צוין מפורשות כי יש לתת משקל מועט לרף הענישה שקדם להוראת השעה (ראו ת"פ 11-23-6832 מדינת ישראל נ' חמוד ואח' (נבו), 20.06.24); ת"פ 02-22-20216 מדינת ישראל נ' גול (נבו), 14.10.24) (גזר דין של ביהמ"ש השלום בירושלים), ות"פ 07-23-29947 מדינת ישראל נ' עילאן (עצור) ואח' (נבו), 16.06.24) (גזר דין של ביהמ"ש המחוזי בחיפה)).

את הצורך בנקיטת מדיניות ענישה מחמירה בעבירות נשק הדגיש השופט אלרון בדבריו:

כללי ביום ד' בטבת התשפ"ב (8 בדצמבר 2021) כנסת לתוקף חוק העונשין (תיקון מס' 140 – הוראת שעה), התשפ"ב-2021 (להלן – הוראת השעה) הקובע, לתקופה של שלוש שנים, עונש מוזערי של רבע העונש המרבי על עבירות נשק מסוימות, לפי סעיף 144 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן – חוק העונשין): החוקת נשק לפי סעיף 144(א) רישא, רכישה, נשיאה או הובלה של נשק לפי סעיף 144(ב) רישא, סחר בנשק לפי סעיף 144(ב2) ומכירה או מסירת נשק, לפי סעיף 144(ב3) רישא. נוסף על כך קובעת הוראת השעה חובות דיווח שנתיות של השר לביטחון לאומי ושר המשפטים לוועדת חוקה חוק ומשפט של הכנסת, על אודות הטיפול בעבירות לפי סעיף 144 לחוק העונשין. על הדיווח האמור לכלול: מספר כתבי האישום בעבירות לפי סעיף 144 לחוק העונשין בשנה החולפת ומספר תיקי החקירה שנסגרו, לרבות עילות הסגירה; מספר התיקים שהסתיימו בהסדרי טיעון לרבות לעניין העונש; מספר החקירות שנפתחו, מספר הכרעות הדין ורמת הענישה בגזרי הדין. הוראת השעה נקבעה כאמור לתקופה של שלוש שנים, סיומה ביום ו' בכסלו התשפ"ה (7 בדצמבר 2024).

בשנה האחרונה חלה עלייה מדאיגה בעבירות החזקת נשק שלא כדין וכן בעבירות הקשורות לעבירה זו. חלק ממגמה זו נובע מזליגת כלי נשק צה"ליים לארגוני פשיעה בעקבות מלחמת "חרבות ברזל". בהתאם לכך נרשמה עלייה גם במספר תיקי האלימות שבהם היה שימוש בנשק ובמספר הקורבנות בנפש. זאת נוסף על הנזק הישיר של עבירות נשק, הזמינות הגבוהה של נשק, וכן השימוש הנרחב בנשק ובאמצעי לחימה והימצאותם בחברה האזרחית, אשר פוגעים בתחושת הביטחון של הציבור ותורמים לעליית הביקוש לנשק בלתי חוקי.

בתי המשפט עמדו פעמים רבות על החומרה היתרה שבעבירות נשק, שגלום בהן פוטנציאל לפגיעה בחיי אדם וסיכון ביטחון הציבור, והגדירו את האמור כימכת מדינה" שהצורך להילחם בה כדי להגן על הציבור מצריך מענה הולם והטלת עונשי מאסר משמעותיים (ראו למשל ע"פ 2251/21 אבו עראר נ' מדינת ישראל, פסקה 25 (נבו), 15.12.21); ע"פ 6235/22 מדינת ישראל נ' חסארמה (נבו), 21.06.23)).

מדיווחי שר המשפטים והשר לביטחון לאומי לוועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, בהתאם לסעיף 2 להוראת

¹ ס"ח התשפ"ב, עמ' 472.

דברי הסבר

יצוין כי החמרת הענישה, לברדה, לא תוביל לצמצום התופעה החמורה של עבירות הנשק. כדי להילחם בתופעה וליצור הרתעה הולמת יש צורך לאמץ כלים נוספים שיגדילו את סיכוי העברייני להיתפס, ויתאימו את מדרג הענישה לחומרת ההתנהגות. במסגרת צוות בין-משרדי לבחינת עבירות הנשק נבחנו תיקוני חקיקה שהוראת השעה מהווה נדבך משלים להם, והם יופצו להערות הציבור על ידי משרד המשפטים בתקופה הקרובה. נוסף על כך, יצוין כי ככלל השימוש בענישה מזערית הוא חריג, שנועד למקרי קצה שבהם יש צורך ליצור שינוי מהיר בדפוסי הענישה, ואין די במדיניות תביעה כדי ליצור שינוי כאמור. ואולם לנוכח התפשטות ההתחמשות של קבוצות גדולות באוכלוסייה בנשק בלתי חוקי, ייחודיות התופעה והשלכותיה החמורות, ובפרט המחיר שהיא גובה בחיי אדם, עולה הצורך לעשות שימוש בכלי חריג זה לעניין עבירות נשק.

סעיף 1 מוצע להאריך את תקופת הוראת השעה בשנתיים נוספות, עד יום כ"ז בכסלו התשפ"ז (7 בדצמבר 2026). בתקופה זו ימשיך ההסדר שלפיו עונשו של אדם אשר הורשע בעבירות הנשק המנויות בהוראת השעה, לא יפחת מרבע העונש המרבי הקבוע לצד העבירה, אלא אם כן החליט בית המשפט, מטעמים מיוחדים שיירשמו, להקל בעונשו. כמו כן ובהמשך לכך, עונש כאמור לא יהיה, בהעדר טעמים מיוחדים, כולו על-תנאי. ההארכה המוצעת תאפשר בחינה מקיפה, על כמות מקרים רחבה דיה, להסקת מסקנות בעניין השלכות העונש המזערי על המלחמה בתופעת הנשק המסלימה בחברה, במיוחד לאחר זליגת הנשק לארגוני פשיעה במהלך מלחמת "חרבות ברזל". יובהר כי הארכת הוראת השעה חלה גם על חובת הדיווח השנתית של השר לביטחון לאומי ושר המשפטים על אודות הטיפול בעבירות נשק לפי סעיף 144 לחוק העונשין.

"לא פעם הדגשתי כי יש לנקוט במדיניות ענישה ממשית ומשמעותית אשר המסר העונשי הנגזר ממנה הוא כי "שומר נפשו ושלומו – ירחק מעבירות הנשק באשר הן, קלות כחמורות" (ע"פ 78/21 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 10 [פורסם בנבו] [26.7.2022]). בתוך כך, על מדיניות הענישה לבכר שיקולים של הרתעת היחיד והרבים ושל הרחקת עברייני הנשק מהחברה על ידי השמתם מאחורי סורג ובריה לתקופה ממושכת (ע"פ 587/22 אבו נאעסה נ' מדינת ישראל, פסקה 13 [פורסם בנבו] [22.5.2022]). כך יש לנקוט כלפי "כל חוליות השרשרת העבריינית" של השימוש בנשק לא חוקי (ע"פ 4456/21 מדינת ישראל נ' אבו עבסה, פסקה 15 [פורסם בנבו] [23.1.2022]). ובוודאי שכך כלפי נאשם בביצוע עסקת סחר בנשק בפועל... אף המחוקק אמר את דברו ביחס למדיניות הענישה הראויה בעבירות נשק, כפי שבא לידי ביטוי בדרישת "העונש המזערי" הקבועה בסעיף 144(ו) לחוק אשר חוקק במסגרת תיקון מס' 140 לחוק (חוק העונשין) (תיקון מס' 140 – הוראת שעה), התשפ"ב–2021, ס"ח 2938, וכך גם עולה מחוק המאבק בכלי הנשק הבלתי חוקיים (תיקון חקיקה והוראת שעה), התשפ"ג–2023 (ע"פ 2880/23 מדינת ישראל נ' עומרי עיסא (נב), [25.4.2023]).

מן המקובץ ניכרת מגמה ברורה ומובהקת של החמרת הענישה בעבירות נשק, בדגש על עונשי מאסר ממושכים בפועל. לצד האמור, מוקדם מדי להעריך באופן מוחלט את מידת ההשפעה שיש להוראת השעה על מתחמי הענישה, שכן ברוב התיקים שהתנהלו במהלך שלוש השנים האחרונות נדונו עבירות שבוצעו לפני תחילתה. כדי לבחון את מידת ההשפעה של הוראת השעה על הענישה ועל צמצום התופעה, נדרש פרק זמן נוסף. לפיכך מוצע להאריך את הוראת השעה לתקופה נוספת, של שנתיים, שבמהלכן יהיה ניתן לראות את תוצאות הענישה בתיקים שהוראת השעה חלה לגביהם. במהלך תקופה זו הממשלה תבצע עבודת מטה לבחינת מידת השפעתה של הוראת השעה על התופעה.

